

Motion till riksdagen

1987/88: A746

av Elver Jonsson m. fl. (fp)

om vissa arbetsrättsliga frågor

Genom medbestämmandelagen ges arbetstagarna ökat inflytande över sin arbetsituation. Det är en viktig princip att människor skall kunna vara med och påverka även på sin arbetsplats. Det ökade inflytandet ger också ett större ansvar för den egna arbetsplatsen.

Det har gått drygt tio år sedan riksdagen fattade beslut om medbestämmandelagen. Lagen har i kombination med efterföljande avtal fungerat i stort sett väl. Det har emellertid visat sig att det krävs ändringar på några punkter, vilka behandlas i det följande.

Den positiva föreningsrätten, dvs. rätten att fritt ansluta sig till och tillhöra en förening, finns inskriven i grundlagen och i MBL. Det borde vara en självklarhet att med rätten att tillhöra en förening följer rätten att slippa tillhöra en förening. Så har också föreningsrätten tolkats i ett uttalande av Europakommissionen.

I Sverige är dock rätten att stå utanför en förening ingen självklarhet. Vi noterar med tillfredsställelse att landsorganisationen vid sin senaste kongress förra året fattade beslut om vissa ändringar i organisationens stadgar med innebörd bl. a. att rätten till utträde i fortsättningen skall vara ovillkorlig. Genom bristfällig lagstiftning är det emellertid fortfarande möjligt att vägra medlem i facklig organisation utträde. Vi anser att detta är oacceptabelt.

Vi anser vidare att införandet av organisationsklausuler i kollektivavtal kan betraktas som en form av yrkesförbud och innebär ett otillbörligt ingrepp i den enskildes integritet.

Rätten till arbete, liksom den enskildes lagstadgade rättigheter på arbetsmarknaden, får aldrig göras beroende av huruvida den enskilde arbetstagaren är medlem i en facklig organisation eller ej. Medlemskapet är den enskildes angelägenhet.

För att garantera den enskildes frihet att själv välja eller avstå från medlemskap i en facklig organisation bör den negativa föreningsrätten garanteras i lag som även innefattar förbud mot organisationsklausuler.

Vi vill vidare i denna motion ta upp blockad av enmansföretag. Det har i princip överlåtits åt parterna att bestämma vilka stridsåtgärder som i olika lägen skall tillgripas. Med denna frihet följer emellertid ett ansvar för att en så ingripande stridsåtgärd som blockad står i rimlig proportion till de resultat man vill uppnå. Vi menar för vår del att blockad av enmansföretag och rena familjeföretag sett mot den bakgrunden är en omotiverad facklig stridsåtgärd

som bör förbjudas i MBL. Förslag till en sådan lagändring bör av regeringen läggas fram för riksdagen. Vi utvecklar denna fråga vidare i vår motion om småföretagande.

Det krävs också en översyn av de arbetsrättsliga skadestånden. Det torde nämligen vara en allmän uppfattning att de arbetsrättsliga skadestånden ofta inte står i rimlig proportion till den uppkomna skadan. Den arbetsrättsliga lagstiftningen är numera ett omfattande regelverk med ett dussintal lagar, vartill kommer den reglering som sker genom kollektivavtalen. Det är svårt att överblicka ett så omfattande regelsystem och efterleva det i alla dess detaljer. Inte minst gäller det om mindre företagare, som av naturliga skäl inte kan ha tillgång till en egen arbetsrättslig expertis. Skadestånd utkrävs emellertid även för bagatellartade förseelser.

Konsekvenserna av denna utveckling bör nu bli föremål för en analys med sikte på behövliga förändringar i lagstiftningen. I samband härmed är det lämpligt att även de s. k. informella skadestånden uppmärksammas.

Slutligen i detta sammanhang anser vi att skadeståndsreglerna i 60 § MBL bör återfå den lydelse de hade före den genomförda ändringen för några år sedan. De tidigare skadeståndsreglerna ledde inte till någon generell höjning av skadeståndsnivån men gav arbetsdomstolen bättre möjligheter än nu att göra nyanserade bedömningar i de olika målen och, när så var motiverat, göra särskilda markeringar av rättsstridigheten hos olovliga konflikter. Vi anser vidare att den s. k. 200-kronorsregeln bör avskaffas. Denna summa är ofta för låg (den infördes redan 1928) i jämförelse med den skada som en olovlig stridsåtgärd kan ge.

Vi anser det vidare vara betänkligt att vetorätsreglerna i MBL ibland används av de fackliga organisationerna för att försöka stoppa även seriösa entreprenörers verksamhet. Detta drabbar särskilt enmansföretagen och innebär därigenom ett hot mot etableringsfriheten. Dessa företagare bör ges bättre förutsättningar för sin näringsutövning på entreprenadområdet genom ändringar i MBL, så att de påtalade missförhållandena kan undanröjas. Riksdagen bör uppdra åt regeringen att lägga fram förslag härom.

Slutligen vill vi framhålla att det enligt vår mening är principiellt felaktigt att hänvisa frågor som rör gränsdragningen mellan förhandlingsrätten och den politiska demokratin till avgörande i avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det borde för övrigt vara en självklarhet att de anställdas organisationer inte får åsidosätta den politiska demokratin genom utnyttjandet av MBL.

I 1 § MBL stadgas att lagen endast är tillämplig på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. I förarbetena sägs att denna förutsättning borde innebära att avtal, vad gäller den politiska demokratin, inte skall kunna ingås om förhållanden som rör verksamhetens "mål, inriktning, omfattning och kvalitet".

Gränsen för MBL:s tillämplighet skall alltså gå mellan de beslut som gäller de offentliganställdas arbetsförhållanden och de som gäller politiska överväganden. Att exakt klarlägga var denna gräns går överläts i dag till de avtalslutande parterna. Enligt folkpartiets mening är denna lösning långt ifrån tillfredsställande. Vi beklagar därför att riksdagen nyligen avvisat vårt förslag om en utredning angående gränsdragningen mellan de anställdas förhandlingsrätt och den politiska demokratin.

Nyligen slöts ett avtal mellan statens arbetsgivarverk och de statsanställdas huvudorganisationer om medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden. Folkpartiet motsatte sig då inte det föreliggande avtalet eftersom det var viktigt att en lösning i denna fråga kom till stånd.

Vi anser dock fortfarande att det är principiellt felaktigt att hänskjuta gränsdragningsproblem av detta slag till förhandlingslösningar genom de berörda avtalsparternas försorg. Behovet av det utredningsarbete det här gäller kvarstår sålunda. Det bör snarast inledas och fullföljas med utgångspunkt i de riktlinjer arbetsmarknadsutskottet angav i betänkandet AU 1981/82:4. I dessa riktlinjer tas enbart MBL i kommuner och landsting upp. Vi anser att utredningsarbetet bör omfatta hela den offentliga sektorn.

Mot. 1987/88
A746

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning av negativ föreningsrätt,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning mot organisationsklausuler,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av de arbetsrättsliga skadestånden,
4. att riksdagen beslutar att avskaffa den s. k. 200-kronorsregeln i enlighet med vad som anförts i motionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om facklig vetorätt vid entreprenader,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om MBL inom offentlig sektor.

Stockholm den 26 januari 1988

Elver Jonsson (fp)

Sigge Godin (fp)

Karl Erik Eriksson (fp)

Charlotte Branting (fp)